

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

2002 Fountain Computer Products (zaměřili: P. Kos a L. Melišová).

Průzkumem propadu byl tedy zjištěn poměrně rozlehlý systém podzemních chodeb, tzv. lochů. Komplex podzemních chodeb sestával ze čtyř komor (s_1 - s_4) s prostou valenou klenbou, ze spojovacích chodeb (Ch_1 - Ch_4) s průřezem rázu plného a eliptického oblouku, větracího komínku (K) kruhového průřezu, osvětlovacího výklenku (V_1) ve tvaru přímého oblouku se zaoblenými rohy, ze závorových kapes (Z_1 - Z_3) parabolického průřezu a stropní stěžecky (St) pro uchycení dveří.

Celkový stav podzemních prostor byl značně narušen natékáním vody z povrchu z prostoru vlastního propadu, ale i ze zavalené chodbičky Ch_4 , která vzestupně vybíhá JV směrem z komory s_4 . Nekontrolované soustavné natékání, zřejmě přívalových vod, zapříčinilo tvorbu sufózních jevů, které z větší části pozměnily ráz celého objektu. Národně je to patrné v komoře s_3 , kde z původních stěn a stropu nezůstalo vůbec nic zachováno a vlastní komora dostala spíše ráz přírodní sufózní jeskyně s náznakem trativodu u m. b. č. 5, který by mohl signalizovat existenci dalších podzemních prostor SSV od zkoumaného objektu. Vlivem vodní eroze nastalo podmáčení a odnos stěn chodeb a jejich rozplavení po celém objektu, čímž došlo k sedimentaci rozplavené spraše v poměrně velké mocnosti, rámcově až kolem 1 m. Na povrchu náplav byly patrné zlomky cihel, početné dřevěné uhlíky a větší hrudky přepálené hlíny (mazanice ?). Zdrojem náplav byl evidentně prostor propadem narušené komory s_1 a pravděpodobně též zavalená chodbička Ch_4 . Ze dna propadu, tedy z vlastního destruktivního kužele pocházejí drobné zlomky keramiky, zlomky cihel a fragment zeleně glazovaného kachle. Vše lze chronologicky rámcově zařadit do 16.-19. stol., vlastní založení lochu je patrně podstatně starší.

Záchranný a zjišťovací archeologický výzkum přinesl poznatek o existenci dalšího, již druhého lochu v intravilánu obce. První byl zjištěn I. Peškařem v roce 1975 pod tehdejšími NV. Nález je dalším důležitým příspěvkem do seznamu moravských lochů. Důležité je, že se podařilo loch odborně prozkoumat a zdokumentovat. Výskyt lochů se dá předpokládat také na sousedních parcelách, dokonce se zdá, že mohou vytvářet vzájemně propojený systém.

Na základě některých technologických prvků (výklenky, závorové kapsy, stěžecky, větrací komínky) se dá soudit na středověké založení objektu. Celková situace je ovšem notně zkreslena vlivem zřícení stropních partií, což bylo ovlivněno nekontrolovaným natékáním vody z povrchu do podzemí. Výsledkem je soustavné kavernování dutin směrem vzhůru a zanášení dna chodeb náplavou. Nejvíce ohrožena je nyní hlavně současná zástavba na povrchu, kde hrozí narušení její statiky. Z těchto důvodů byl celý prostor lochu ještě na konci roku 2003 majitelem domu na jeho náklady zakonzervován speciální sanační směsí.

Petr Kos, Lucie Melišová, ÚAPP Brno

Literatura

- Červinka, I. L. 1905: „Lochy“, umělé jeskyně na Moravě, Souborný přehled, Zvl. otisk z ČMZM, roč. 5, č. 2. Brno.
Peškař, I. 1975: Středověké „lochy“ v Holasících (okr. Brno-venkov), PV 1974, Brno, 73-74.

- Skutil, J. 1948: Moravské „lochy“, ČVSMO 57, 20-37.
Skutil, J. 1949: Soupis lochů na Moravě, ČVSMO 58, 3-20.

Resumé

Holasice (Bez. Brno-venkov), Václavská Gasse Nr. 27. Dorf. Siedlung. Erdstall. Spätmittelalter (13.-14. Jh.). Rettungsgrabung.

HORNÍ MOŠTĚNICE (okr. Přerov)

„Kopaniny“. Středověk. Ojedinelý nález. Povrchový sběr.

Dne 11. 10. 2003 byla v trati „Kopaniny“ nalezena při povrchovém sběru šipka z kuše.

Výše uvedený předmět byl nalezen cca 100 m SV od jedné z redut švédského tábora postaveného L. Torstensonem v roce 1643.

Zdeněk Schenk, FF MU Brno

Resumé

Horní Moštěnice (Bez. Přerov), „Kopaniny“. Spätmittelalter. Einzelfund.

HORNÍ SUKOLOM (okr. Olomouc)

Intravilán. Latén. Sídliště. Záchranný výzkum.

V rýhách pro plynovod (viz kap. Neolit) byl v blízkosti průčelí kaple sv. Jana Nepomuckého dokumentován jeden sídlištní objekt (obj. 3) a souvrství datované do novověku (18. stol.). Lokalitu lze identifikovat v mapě MZ 1:10 000, list 14-44-13, v souřadnicích Z. s.č.: J s.č. – 35 mm : 295 mm. Nachází se uvnitř obce na terase obrácené k západu nad říčkou Oskavou v nadmořské výšce 247-248 m.

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Horní Sukolom (Bez. Olomouc), Innenbereich der Gemeinde. Neuzeit – 18. Jh. Siedlung. Rettungsgrabung.

HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)

Zámek. Středověk a novověk. Hrad. Záchranný výzkum.

V době od 2. října do 4. prosince roku 2003 proběhl na zámku v Hradci nad Moravicí záchranný archeologický výzkum, který byl vyvolán zemními pracemi spojenými s kladením potrubí pro požární vodu. Zemní práce se soustředily na nádvoří zámku a jednotlivé sondy, které byly prováděny po celé délce budoucí liniové stavby, vedly od brány Červeného zámku až k bráně zámku Bílého. Při výzkumu se potvrdila již v minulosti prokázaná skutečnost, se totiž v prostoru mezi dvěma hradeckými zámky byla situována série příkopů. Náš výzkum potvrdil dva. Bohužel se nepodařilo ověřit jejich stáří. Byly vyhloubeny do skalnatého podloží, jejich výplň tvořil novověký materiál s obsahem stavební suti.

Přibližně v poloviční vzdálenosti mezi oběma tělesy zámku, v hloubce 1, 5 m od nynějšího povrchu, se při archeologickém výzkumu narazilo na zasypaný suterén. Výplň pro-

story obsahovala novověké nálezy (keramika, sklo, železné předměty). Samotný sklep, respektive to, co z něj zbylo, byl velmi zajímavé konstrukce. Podařilo se zachytit zdivo spojované na maltu v mocnosti tří vyzděných řad kamenů. Zbytek suterénu byl vysekán do skalnatého podloží, které zde tvoří hradecká droba až do hloubky více než dvou metrů od úrovně nynějšího povrchu. Otázkou zůstává funkční využití této stavby a její celkový charakter. Zásyp uvnitř objektu nelze dle nalezeného materiálu datovat do doby starší než do průběhu 18. století. Suťová vrstva tvořená odpadovým stavebním materiálem byla zachycena prakticky po celé délce zjišťovaných úseků a na některých místech dosedala přímo na skalnaté podloží. Lze uvažovat, že vznikla v rámci rozsáhlých přestaveb zámku v průběhu 18. až 19. století, kdy bylo mj. zbořeno i opevnění (v roce 1796). Můžeme předpokládat, že objekt mohl být součástí fortifikace, vezmeme-li v úvahu fakt, že byl situován prakticky na hraně objeveného příkopu.

Jiří Juchelka, NPÚ Ostrava

Resumé

Hradec nad Moravicí (Bez. Opava), Schloss. Mittelalter, Neuzeit. Burg, Rettungsgrabung.

HRANICE (k. ú. Velká, okr. Přerov)

„Za Horáckou“. Pravěk?, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V sezóně 2003 pokračovaly předstihové záchranné archeologické výzkumy na předem vytipovaných lokalitách na trase budoucí dálnice D47, mezi které patřila také lokalita u obce Velká u Hranic.

Lokalita se nachází v polní trati „Za Horáckou“ na mírném jižním svahu cca 1 km severovýchodním směrem od Velké a cca 3 km severně od Hranic na Moravě. Podél západního okraje naleziště protéká malý bezejmenný potok, pramenící asi 0,5 km severně od ní.

Lokalitu lze identifikovat na mapě ZM ČR 1 : 10 000, mapový list 25-12-17; v souřadnicích Z sekční čára : J sekční čára – 13 mm : 51 mm, 32 mm : 55 mm, 44 mm : 59 mm, 45 mm : 53 mm, 35 mm : 48 mm, 14 mm : 43 mm.

Pro účel výzkumu byla skryta plocha o rozloze cca 2,0 ha, na které bylo prozkoumáno 257 objektů. Můžeme je rozdělit do dvou skupin. První tvoří mělké objekty s většinou pravidelnými oválnými půdorysy a mísovitými řezy, které vyplňoval světlešedý zásyp. Druhou skupinu představovaly nepravidelné oválné jámy se středně šedočerným zásypem často promíchaným se žlutě zbarvenými vrstvami. Objekty měly často nepravidelné, zvlněné profily s hloubkou od 0,30 m do 1,20 m. Kromě těchto dvou základních typů objektů byly na lokalitě prozkoumány také kulové jamky. Keramický materiál byl nalezen v zásypech jen tří jam. Jednalo se o několik omletých atypických pravěkých stěpů, které nedovolují přesné datování lokality.

Na ploše výzkumu byly objeveny a sondovány také 3 zasypané krátery po leteckých bombách. Jedná se o pozůstatky spojeneckých náletů na Ostravu z konce druhé světové války.

Arkadiusz Tajer, AC Olomouc

Resumé

Hranice (Kat. Velká u Hranic, Bez. Přerov), „Za Horáckou“. Urzeit, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

CHVALKOVICE (okr. Vyškov)

„Za zahradou“. Střední doba hradištní. Sídliště. Záchranný výzkum.

Již dříve v literatuře známá lokalita z doby laténské a římské u zámečku Komorov byla na podzim 2003 porušena při stavbě nové větve vodovodního přívadče Bohdalice – Nesovice. Kromě sídlištních objektů a vrstvy z doby římské (viz. kap. Doba římská a stěhování národů) byl odkryt i nevýrazný sídlištní objekt (K 500) obsahující keramiku středohradištního období a fragmenty železářské strusky.

David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Chvalkovice (Bez. Vyškov), „Za zahradou“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlungsgrube. Rettungsgrabung

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Kaple Bolestné Panny Marie u kostela sv. Jakuba Většího, Jakubské náměstí. Novověk – 18. století. Krypta – pohřebiště. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum formou dohledu (akce č. 55-03, č. parcely 6088) byl v kryptě prováděn Muzeem Vysociny Jihlava v rámci celkové rekonstrukce kaple v červnu 2003. Při této příležitosti bylo z důvodu odvlhčení stavby rozhodnuto kryptu chemicky ošetřit a kompletně ji vyčistit.

Průzkum hrobky začal hloubením přístupové šachty k chodbičce pod východní stěnou kaple Bolestné Panny Marie a hledáním zadržného vchodu do krypty. Během hloubení šachty byly nacházeny lidské kosterní pozůstatky v neanatomické poloze a zbytky dřevěných rakví. Pohřební prostor pod kaplí Bolestné Panny Marie založili barokní stavitelé na obdélném půdoryse o rozměrech 9,20 x 4,80 m a sklenuli cihlovou valenou klenbou, jejíž výška dosahuje uprostřed místnosti 2,26 m. Do hrobky se vcházelo ze severní strany přímo z interiéru kaple po cihlových schodech. Další vchod se nacházel na vnější straně kaple tak, aby se do hrobky dalo dostat přímo ze hřbitova. Celý pohřební prostor byl tak dobře odvětráván. Zaslepením průrazů došlo k postupnému narůstání vlhkosti a šíření plísní. V severozápadní části krypty byla vybudována skládka kostí, které pocházejí s největší pravděpodobností ze zrušeného městského hřbitova rozprostírajícího se kolem kostela sv. Jakuba Většího až do druhé poloviny 18. století. Je pravděpodobné, že lidské kosti zde uložené pocházejí z prostoru stavby kaple a zřejmě i z hrobky pod presbytářem kostela, odkud byly přemístěny po definitivním zákazu pohřbívání na území města v roce 1784. Zbývající prostor hrobky u východní a západní stěny pokrývaly dvě řady dřevěných rakví s lidskými ostatky. Rakve byly postupně po obou stranách vrstveny na sebe tak, aby mezi nimi vznikla úzká průchozí ulička. Během pozvolného tlení spodních pater docházelo k postupnému